

Tromsø , 16. januar 2017

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Hørings svar fra Isaac Norge vedr. Høring – «forslag til ny forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver» med høringsfrist 20.januar 2017

Bakgrunn for innspillet:

ISAAC (*International Society for Alternative and Augmentative Communication*) er en internasjonal organisasjon som har som mål å arbeide for at personer med kommunikasjonsproblem skal ha reell mulighet til å nytte *alternative og supplerende kommunikasjonsformer* (ASK) i hverdagen sin.

I «*Tid for lek og læring. Bedre innhold i barnehagen*» skriver KUD om betydningen av tidlig og god språkstimulering i barnehagen. I rammeplanen blir språk omtalt både under *Språklig kompetanse* og under fagområdet *Kommunikasjon, språk og tekst* i kapittel 3. Arbeid med barns språkutvikling inngår i alle deler av barnehagens innhold og oppgaver og inkluderer alle barn, uavhengig av språklig bakgrunn.

Videre skriver KUD at det «I dagens rammeplan står det blant annet at «alle barn må få et rikt og variert språkmiljø i barnehagen». I arbeidet med ny rammeplan skal det presiseres at dette også gjelder hørselshemmede og døve barn.»

Barn som trenger ASK har parallelle behov med hørselshemmede og døve barn som gjennom lovverket er sikret rett til tegnspråk også i barnehagealder. Isaac Norge savner at barn som trenger ASK får tilsvarende presiseringer i loven.

Isaac har allerede fått tilbakemeldinger fra foreldre og fagfolk som formidler at mange barn i barnehage nå ikke får en sakkyndig vurdering om spesialpedagogisk hjelp som omhandler ASK. Rettigheter barnehagebarn fikk gjennom rettighetene til ASK i Opplæringsloven, forsvant da paragrafen om spesialpedagogisk hjelp og ASK i Opplæringslova ikke lenger gjelder barnehage. Paragrafen er ikke overført til Barnehageloven og loven spesifiserer derfor ikke lenger barns rett til ASK i barnehagealder.

Vår erfaring er at mange barn med behov for ASK får tilgang til et alternativt språkmiljø alt for seint og de får dermed ikke samme muligheter til å kommunisere og delta på linje med andre barn som bruker tale eller tegnspråk i sin kommunikasjon.

Vi ønsker å bidra til en bevissthet om betydningen av tidlig innsats med tiltak som omfatter bruk av ASK og tegnspråk.

Forslag til endringer

Våre konkrete innspill til presiseringer i «Forskriften» er **markert med rødt** og viser hvor endringene naturlig hører hjemme.

Forslag til tekst:

Side 4, nest siste avsnitt

Demokrati

Gjennom deltakelse i barnehagens fellesskap skal barna gis mulighet til å utvikle forståelse for samfunnet og den verden de er en del av. Barnehagen skal fremme demokrati og være et inkluderende fellesskap der alle får anledning til å ytre seg, bli hørt og delta. Barna skal få oppleve demokratisk deltakelse ved å bidra og medvirke til barnehagens innhold. Ulike meninger og perspektiver skal få komme til uttrykk ved hjelp av **tale, tegnspråk og alternative og supplerende kommunikasjonsformer**, og være utgangspunkt for utviklingen av barnehagen som demokratisk fellesskap. Barnehagen skal bidra til at barna får forståelse for og slutter opp om demokratiske verdier og normer som ligger til grunn for det samfunnet vi har i dag.

Side 6, nederst på siden

2. Barns medvirkning

Barnehagen skal ivareta barnas rett til medvirkning ved å legge til rette for og oppmuntre til at barna kan få uttrykke sitt syn på barnehagens daglige virksomhet, jf. barnehageloven §§ 1 og 3, Grunnloven § 104 og FNs barnekonvensjon art. 12 nr. 1. Barna skal få mulighet til aktiv deltakelse i planleggingen og vurderingen av det som skjer i barnehagen. Alle barn skal erfare å få innflytelse på det som skjer i barnehagen.

Barnehagen skal være bevisst på barnas ulike uttrykksformer og tilrettelegge for medvirkning på måter som er tilpasset barnas alder, erfaringer, individuelle forutsetninger og behov. Også de yngste barna **og barn som kommuniserer på andre måter enn ved hjelp av tale** har rett til å gi uttrykk for sine synspunkter på egne vilkår. Barnehagen må observere og følge opp de yngste barnas ulike uttrykk og behov.

Barnas synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med deres alder og modenhet. Barna skal ikke overlates et ansvar de ikke er rustet til å ta.

Side 9, nederst på siden

Barnehagen skal fremme kommunikasjon og språklig kompetanse

Barnehagen skal være bevisst på at kommunikasjon og språk påvirker og påvirkes av alle sider ved barnets utvikling. Kommunikasjon og språklig kompetanse er nødvendig for å forstå omverdenen, bygge relasjoner, kommunisere og samhandle med andre. Gjennom dialog og samspill skal barna støttes i å kommunisere, medvirke, lytte, forstå og skape mening.

Barnehagen skal anerkjenne barnas ulike språk og kommunikasjonsuttrykk og verdsette mangfold. **Språk omfatter talespråk, tegnspråk og alternative og supplerende kommunikasjonsformer**. Alle barn skal få god språkstimulering gjennom barnehagehverdagen, og alle barn skal få delta i aktiviteter som fremmer kommunikasjon og

en helhetlig språkutvikling. I barnehager for samiske barn i samiske distrikter skal barnehagen fremme barnas samiskspråklige kompetanse.

Personalet i barnehagen skal:

- anerkjenne og respondere på barnas ulike verbale og non-verbale uttrykk og støtte deres språkutvikling
- sørge for at alle barn som trenger alternative og supplerende kommunikasjonsformer får et tilrettelagt alternativt språkmiljø med tilgang til egnede kommunikasjons hjelpemidler etter den enkeltes behov
- legge til rette for at alle barn involveres i samspill og i samtaler og får delta i språkstimulerende aktiviteter
- sørge for at alle barn får varierte og positive erfaringer med å bruke språket som kommunikasjonsmiddel, som redskap for tenkning og som uttrykk for egne tanker og følelser
- være bevisst sine roller som språklige forbilder og være lydhøre i kommunikasjon med alle barn
- følge med på barnas kommunikasjon og språk og fange opp og støtte barn som har ulike former for kommunikasjonsvansker, som er lite språklig aktive eller har sen språkutvikling
- bidra til at språklig mangfold blir en berikelse for hele barnegruppen, støtte flerspråklige barn i å bruke sitt morsmål og samtidig aktivt fremme barnas norskspråklige kompetanse

Side 12, øverst på siden:

Kommunikasjon, språk og tekst

Gjennom arbeid med fagområdet skal barnehagen bidra til at barna får utforske og utvikle sin språkforståelse, språkkompetanse og et mangfold av kommunikasjonsformer. I barnehagen skal barna møte ulike språk, språkformer og dialekter gjennom rim, regler, sanger, litteratur og tekster fra samtid og fortid. Barnehagen skal bidra til at barn leker med språk, symboler og tekst og stimulere til språklig nysgjerrighet, bevissthet og utvikling.

I barnehagen skal barna få erfare ulike formidlingsmåter av tekster og fortellinger, som kilde til estetiske opplevelser, kunnskap, refleksjon og møter med språk og kultur. Personalet skal invitere til utforskning av muntlige språk, **tegnspråk og alternative og supplerende språkformer** så vel som skriftspråk.

Gjennom arbeid med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna:

- uttrykker sine følelser, tanker, meninger og erfaringer på ulike måter
- bruker språket til å skape relasjoner, delta i lek og som redskap til å løse konflikter
- videreutvikler sin begrepsforståelse og bruker et variert ordforråd
- leker, improviserer og eksperimenterer med rim, rytme, lyder og ord
- møter et mangfold av eventyr, fortellinger, sagn og uttrykksformer
- opplever spenning og glede ved høytlesning, fortelling, sang og samtale
- utforsker og gjør seg erfaringer med ulike skriftspråksuttrykk, som **alternative og supplerende kommunikasjonsformer**, lekeskrift, tegning og bokstaver, gjennom lese- og skriveaktiviteter

Personalet skal:

- skape et variert språkmiljø der barna opplever glede ved å bruke språket og kommunisere med andre
- synliggjøre språklig og kulturelt mangfold, støtte barnas ulike kulturelle uttrykk og identitet

er og fremme mangfold i kommunikasjon, språk og uttrykksformer **som tegnspråk og alternative og supplerende kommunikasjonsformer**

- invitere til ulike typer samtaler der barna får anledning til å fortelle, undre seg, reflektere og stille spørsmål
- oppmuntre barna til å fabulere og leke med språk, lyd, rim og rytme
- støtte barnas lek med og utforskning av skriftspråket
- bruke varierte formidlingsformer og tilby et mangfold av bøker, sanger, bilder og uttrykksformer
- inkludere alle barna i språkstimulerende aktiviteter

Side 20

Tilrettelegging av tilbudet for barn som trenger ekstra støtte

Noen barn kan ha behov for ekstra støtte i kortere eller lengre perioder.

Barnehagen skal sørge for at barn som trenger ekstra støtte tidlig, får den sosiale, **kommunikative**, pedagogiske og/eller fysiske tilretteleggingen som er nødvendig for å gi barnet et inkluderende og likeverdig tilbud.

Tilretteleggingen skal vurderes underveis og justeres i tråd med barnets behov og utvikling.

Hvis det er grunn til å tro at barnets behov ikke kan avhjelpes innenfor det ordinære barnehagetilbudet, skal barnehagen opplyse foreldrene om retten til å kreve en sakkyndig vurdering av om barnet har behov for spesialpedagogisk hjelp.

Barnehagen skal sørge for at barn som mottar spesialpedagogisk hjelp, inkluderes i barnegruppen og i det ordinære barnehagetilbudet.

Avslutning

ISAAC Norge arbeider for at alle personer som trenger å bruke ASK i kommunikasjonen med andre, skal bli likestilte i retten til et alternativt og supplerende språk og å bruke sine kommunikasjonsformer. Dette er nødvendig dersom ASK-brukerne skal bli inkludert og få et godt liv likeverdig med andre.

En lovfesta rett til ASK som språk vil kreve at personale i barnehage har tilstrekkelig kunnskap om og innsikt i ASK som språk.

ISAAC Norge bistår gjerne i arbeidet med å sikre førskolebarns rett til alternativ og supplerende kommunikasjon.

Med vennlig hilsen

Hanne Pauline Jensen

Hanne.Pauline.Jensen@unn.no

Telefon 92847932

Leder ISAAC Norge